

Trauma és emlékezés a kognitív idegtudományok és a molekuláris pszichiátria szemszögéből

Kéri Szabolcs

Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék

Nyíró Gyula Kórház

A poszttraumás stressz-zavar (PTSD) 1980-as hivatalos születése óta egyike a legellentmondásosabb nozológiai kategóriáknak: a DSM-5 és a BNO-11 összevetésének tanulsága szerint az egyértelmű szakmai konszenzus 2022-ben is hiányzik. Ennek ellenére a poszttraumás stressz biológiai modelljei kifinomultak és reprodukálhatóak a neuronhálózatok és a molekuláris mechanizmusok szintjén is. Ismeretes, hogy elsődlegesen az amygdala basolateralis régiójában lokalizálható asszociatív tanulási folyamatokon túl a fronto-parietalis végrehajtó hálózat, a cingulo-insularis salience hálózat és a kontextuális érzelemszabályozásért felelős fronto-hippocampalis rendszer is kiemelt szerepet játszik a tünetek megjelenésében. A kulcstényező az affektív – autobiografikus emlékezet konszolidációja és az egyes előhívási eseményeket követő memóriadestabilizáció és rekonszolidáció molekuláris szabályozása. A rekonszolidáció viselkedéses és farmakológiai lehetőséget kínál az engramok megváltoztatására és módosítására. Ezt használja ki a kognitív terápia alatti prolongált expozíció. Állatkísérletes modellekben kemogenetikai módszerekkel a rekonszolidáció alatt új engramok létrehozására vagy meglévő engramok törlésére is lehetőség van. A kritikus kérdés az, hogy a PTSD kezelésébe betörni látszó pszichedelikumok és más újabb modulátorok (pl. NR2B-ligandok, VMAT2 – 5-HT2A koregulátorok) miként befolyásolják a rekonszolidáció alatt történő engramátalakulásokat klinikai körülmények között, a farmakológiai és pszichoszociális beavatkozások hogyan lépnek kölcsönhatásba egymással, valamint a radikális engrammódosítások hogyan befolyásolják a szelfreprezentációt, és ennek milyen etikai vonatkozásai vannak.